

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

Gravrøys

Stange prestegård, 83/109

Stange, Hedmark

FELTLEDER: Helene Russ

PROSJEKTLEDER: Jostein Bergstøl

RAPPORT: Helene Russ og Marie Ødegaard

Oslo 2013/2017

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO

Gårds-/ bruksnavn Stange prestegård	G.nr./ b.nr. 83/109
Kommune Stange	Fylke Hedmark
Saksnavn Søknad om godkjenning av plan for nydyrking	Kulturminnetype Gravrøys
Saksnummer (KHM) 2008/16671	Prosjektkode 204899
Grunneier, adresse Trond Kristian Gjestvang	Tiltakshaver Riksantikvaren
Tidsrom for utgravning 30/7- 10/8 2012	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum U89-UTM; Sone 32, N: 6732044.84, Ø:616339.27
ØK-kart	ØK-koordinater CR063-5-2
A-nr. 2010/311;A2011/309; A2012/127	C.nr. C58437 og C58720
ID nr. (Askeladden) 139884-2 og 139902-30	Negativnr. (KHM) Cf34606
Rapport ved: Helene Russ / Marie Ødegaard	Dato: 31.03.2017
Saksbehandler: Jostein Bergstøl	Prosjektleder: Jostein Bergstøl

SAMMENDRAG

I 2010 ble det søkt om å nydyrke en tidligere granskogbeplantet teig på Stange prestegård, gbnr. 83/109, beliggende 200 meter sørvest for Stange kirke i Stange kommune, Hedmark. I området er det kjent mange gravfelt og fornminner både med og uten synlig markering. I 2011 registrerte Hedmark fylkeskommune 18 gravrøys, 18 rydningsrøys, 14 kokegroper, 23 stolpehull, og diverse andre strukturer i området (Brodshaug og Skare 2011). Det ble gjort funn med metallsøker av et enegget sverd fra merovingertid (C60719/1), som antas tilhøre grav id 13884_2. Som følge av funnet samt at denne gravrøysen var sterkt skadet, ble besluttet at en sikringsgravning var nødvendig. Kulturhistorisk museum undersøkte denne gravrøysen mellom 1/7 og 10/8-2012.

Det ble gjort funn av flere gjenstander av jern, som kniv, dor, spenne, beslag, spikre av jern og fragmenter av jern med ukjent funksjon, men grunnet usikker kontekst ble bare 15 gjenstander bevart og innlemmet i samlingen (C58437/1-17), mens resten ble kassert. Funnet av sverdet daterer haugen til merovingertid, mellom 700 og tidlig 800-tallet (C60719/1).

Under registreringen i 2011 undersøkte Hedmark fylkeskommune gravrøys 139902-30 (Brodshaug og Skare 2011). Det ble gjort funn av brente menneskebeina har blitt datert til eldre romertid, ukal. 1877±39, 50-240 e. Kr (2. sigma). Disse funnene er katalogisert under C58720/1-8.

INNHOOLD:

1	BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	5
2	DELTAGERE, TIDSRUM	7
3	BESØK OG FORMIDLING	7
4	LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER.....	7
5	PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET	8
	Problemstillinger – prioriteringer	8
	Utgravningsmetode.....	8
	Utgravningens forløp.....	9
	Kildekritiske problemer	10
6	UTGRAVNINGSRISULTATER	10
	Strukturer og kontekster	10
	6.1 Gravrøys.....	10
	Funnmateriale.....	10
7	NATURVITENSKAPELIGE PRØVER OG ANALYSER.....	11
	7.1 Vedartsanalyse.....	11
	7.2 Datering	11
	7.3 Makrofossilanalyse	12
8	SAMMENFATNING	12
9	VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON	12
10	SAMMENDRAG.....	13
11	LITTERATUR.....	13
12	VEDLEGG.....	14
12.1	Strukturliste.....	14

12.2	Funnliste.....	15
	Tilvektstekst, C60719/1, C58437/1-17	23
	Tegninger	28
	Fotoliste	30
	Analyseresultater	32
	Arkivert originaldokumentasjon.....	33

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

STANGE PRESTEGÅRD, 83/109, STANGE, HEDMARK

---

1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Tiltakshaver søkte om å nydyrke en tidligere granskogbeplantet teig 200 meter sørvest for Stange kirke. Den nære beliggenheten til middelalderkirken samt tidligere oldsaksfunn i området tilsa at planområdet hadde stort potensial for fornminner både med og uten synlig markering. Den nordlige delen av nydyrkingsarealet ble registrert våren 2010 (f.komm.saksnr. 08/6531), men det ble ikke registrert automatiske fredete kulturminner. Videre ble det registrert langs fylkesveg 199 i forbindelse med Statens Vegvesen sitt planarbeid for Fv.199 Sørumselva – Stange kirke. Det ble det påvist en røys (askeladden id 142200) og én kokegrop (id 142199) NV for fylkesveien (f.komm.saksnr. 10/5919).

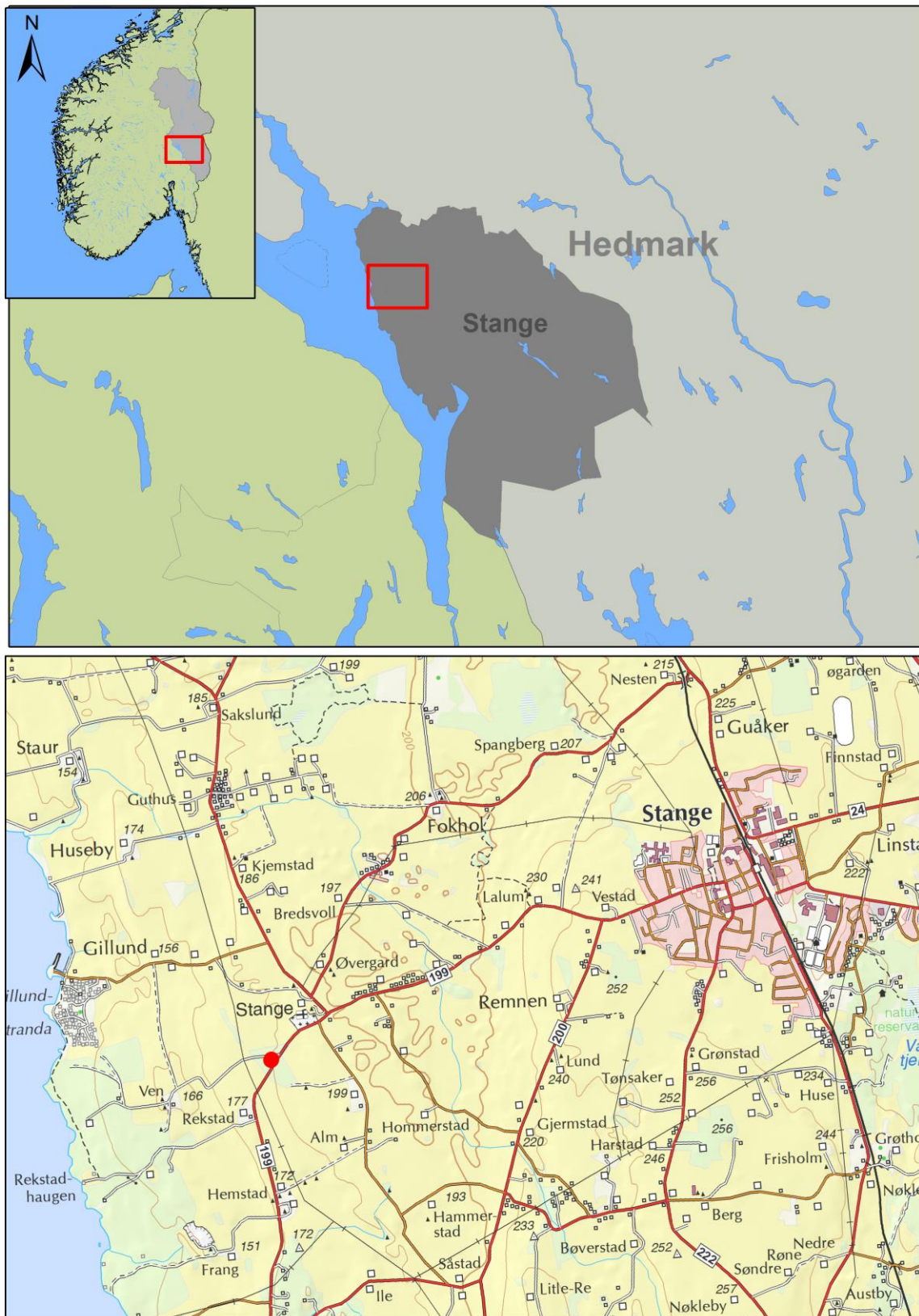
Det ble gjort funn av et enegget sverd fra merovingertid (C60719/1) med metallsøker, som antas tilhøre grav id 13884_2.

Det var varslet at det ville bli søkt om tillatelse til inngrep i kulturminnene her, så det måtte det avklares hvorvidt det var flere gravminner i området enn id 139884 -2. Det kan være utfordrende å skille mellom rydningsrøys og gravrøys. Røysen 139902- 30 ble valgt ut for videre undersøkelse da den har en sentral beliggenhet. Tanken var at om denne røysen ikke var et gravminne, var det lite sannsynlig at de andre røysene også var gravminner (Brodshaug og Skare 2011). Røysen viste seg å være et gravminne basert på funn av brente menneskebein og konstruksjonsmåten med tilhørende kantkjede. Det ble også gjort funn av slaggbiter i ytterkant av røysen. Beina har blitt datert til eldre romertid, ukal. 1877±39. Disse funnene er katalogisert under C58720/1-8.

Det ser da ut til at gravrøysene inngår i et større felt (Brodshaug og Skare 2011). Til sammen er det funnet 18 gravrøys, 18 rydningsrøys, 14 kokegroper, 23 stolpehull, og diverse andre strukturer (Figur 2). Lokaliteten ble befart av Riksantikvaren, Kulturhistorisk museum og Hedmark fylkeskommune 9/11 2010. Tilstede på befaringen var Jes Martens fra Kulturhistorisk museum, Kjersti Randers fra Riksantikvaren og Kjetil Skare fra Hedmark fylkeskommune.

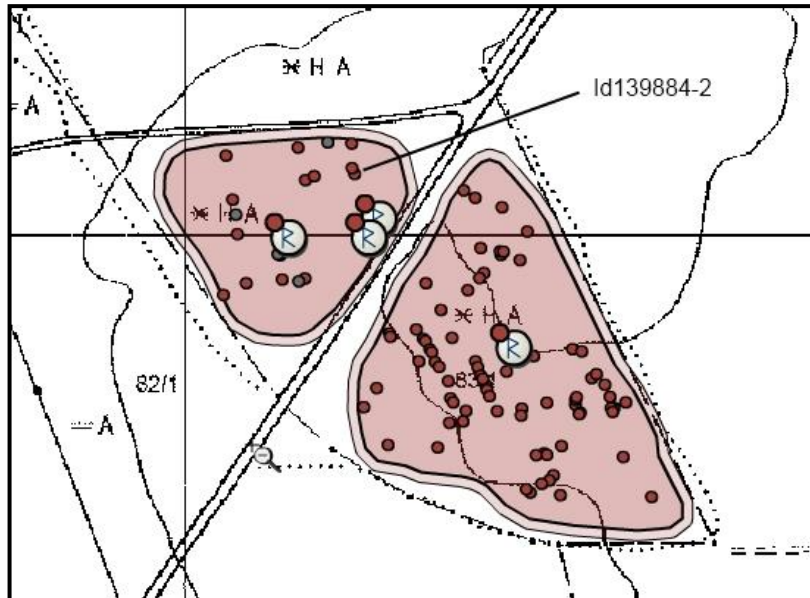
Gravrøys id 139884-2 var sterkt skadet som følge av registreringsinngrepet og tidligere drift i området, som sammen med funnet av det eneggede sverdet gjorde at det ble besluttet at en sikringsgravning av hele gravrøysen var nødvendig. Det var viktig å innhente den informasjonen som denne gravrøysen kunne gi, og å bevare eventuelle gjenværende funn for ettertiden.

Figur 1. oversiktskart over lokaliteten. Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelsesnummer NR12000150408SAS. Illustrasjon: Marie Ødegaard

Kulturhistorisk museum undersøkte gravrøys 13884_2 i juli/august 2012. Det ble gjort funn av flere jerngjenstander som kniv, dor, spenne, mulig isbrodd, beslag, hengsel, spiker og flere gjenstander med ukjent funksjon (C58437/1-17).

Figur 2. Oversikt over funn gjort av fylkeskommunen. Gravminne id 139884-2 er markert.

2 DELTAGERE, TIDSRUM

Navn	Stilling	Periode	Dagsverk
Helene Russ	Feltleder	30/7- 10/8 2012	10
Christine Tøssebro	Feltassistent	30/7- 10/8 2012	10
Magne Samdal	GIS		
Jostein Bergstøl	Prosjektleder		
Andreas Gjestvang	Gravemaskinfører	1/8- 2012	1
Sum			

Tabell 1. Deltakere på prosjektet.

3 BESØK OG FORMIDLING

Feltet var godt besøkt. Grunneier Trond Kristian Gjestvang var innom daglig. Andre forbigående stoppet også gjerne for å slå av en prat, og høre hva vi fant.

Prosjektleder Jostein Bergstøl var på befaring i felt 31/7-12.

4 LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER

Stange vestbygd er et flatt jordbrukslandskap beliggende mot Mjøsa. Berggrunnen er sammensatt av kambrosilurske bergarter med kalkstein og skifer. Løsmassene er et

sammenhengende dekke av morene. Terrenget domineres av store rygger med flate plataer som danner et trappeformet landskap som gradvis bølgjer opp fra Mjøsa i vest. Stange kirke ligger på et av de høyeste punktene og har god utsikt over Mjøsa. Gårdene Rekstad og Hemstad ligger på brinken av ryggflaten nedenfor kirken. Med unntak av en skogkledd kolle i sør er området et jordbruksområde med åkre, enger og beitemarker (Stafseth 2010). Storgårdstun dominerer, men med innslag av husmannsplasser innimellom. Det er freda bygninger på Ringnes, Hverven og Stange prestegård. Det er godt med kulturminner i området, bl.a gravhauger, bygdeborg, rydningsrøyser, dyrkingsspor, stier, veger, gutuer, steingard, skigard og åkerkanter (Direktorat for naturforvaltning, u.å.) (Stafseth 2010).

I en radius på 800 meter til 2 kilometer fra Stange prestegård ligger det 19 gårder med betydelige funn fra middelalder og jernalder, samt med eksisterende gravhauger og gravfelt. Av betydningsfulle funn kan nevnes at det på Lalum, Alm og Ven blitt funnet spillebrikker eller terninger, på Folkhol og Hemstad armringer av gull, sølv og bronse, og på Hammerstad ble det i 1950 funnet en kulehalsring i bronse datert til førromersk jernalder. Dette er alle sjeldne funn som knyttes til maktsentra. I samme område er det også registrert 33 gravfelt. Dette er et ualminnelig høyt antall konsentrert innenfor et relativt lite område.

Innenfor radiusen på 800 meter fra Stange kirke var det før registreringen allerede kjent tre gravfelt. Sammen med de 33 på gårdene omkring Stange kirke nevnt over er vi da oppe i nærmere 40 kjente gravfelt fra bronse- og jernalder innenfor en radius på 2 kilometer (Brodshaug og Skare 2011).

5 PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET

PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Følgende temaer vil være relevante:

- Avklare utstrekning og skadeomfang av gravrøysen
- Datering av graven gjennom gjenstander og radiologiske analyser
- Dokumentasjon av gravskikk
- Dokumentasjon av røysens indre og ytre struktur, samt evt. konstruksjoner som fotkjede, steinkammer eller lignende
- Kjønnbestemmelse på bakgrunn av eventuelle gjenstander og skjelettfunn

UTGRAVNINGSMETODE

Gravrøys 139884 -2 ble avdekket ved hjelp av en traktorgraver. Det ble deretter lagt en gjennomgående profil i 40 centimeters bredde, og hver halvdel ble flategravet for hånd med graveskje. Steiner ble løsnet med spett og krafse.

Innmålingen i felt ble utført av Magne Samdal fra Kulturhistorisk museum. Gravrøysens omkrets ble målt inn, samt at det ble satt ut flere tegningspunkt som referanse til plantegning. Det ble brukt en Trimble R6 GPS med CPOS-nøyaktighet ved innmåling på den enkelte lokalitet. Dokumentasjonssystemet Intrasis (Explorer 2.1/Analysis 1.2) ble

brukt til behandling og analyse av innmålte enheter i felt. Til videre databearbeiding, analyse og publisering av GIS-data ble ESRI's ArcMap 10 benyttet.

Dataflyten fra GPS til Intrasis-programvaren skjer ved at målepunktene lagres som Trimble RAW-filer på måleboka, en Trimble TSC3. Her blir de konvertert til Intrasis RAW-format før eksport inn i respektive Intrasis prosjekt-base på bærbar PC. Eksport skjer via kabel fra målebok til PC. Videre bearbeiding og analyse av data gjennomføres i Intrasis og ESRI's ArcMap 10.

Alle kartdata er satt i koordinatsystem UTM/WGS84 sone 32N, og lagret i ESRI geodatabase-format ved avlevering til Dokumentasjonsseksjonen ved Kulturhistorisk museum. I tillegg blir de respektive Intrasis-prosjektet avlevert til samme enhet for lagring og eventuell distribusjon.

Det ble tatt ut én kullprøve, KP1, og makroprøver som er vasket ut kull av, men grunnet en usikker kontekst og et stramt budsjett ble de ikke prioritert å sende inn. Makroprøven er kassert. Kullprøve KP1 er katalogisert under C58437/17.

Det ble brukt digitalt speilreflekskamera i felt, Canon EOS 450D, og et utvalg av bildene ble lagt inn i KHMs fotobase under Cf.34606.

UTGRAVNINGENS FORLØP

Gravrøysen var vanskelig å gjenfinne over markoverflaten. Den var dekket av et tynt lag matjord, og kyr gikk på beite inne på området. Vi fikk hjelp av en traktorgraver til å ta av topplaget, samt å avgrense røysen ned mot undergrunnen. Det var til dels vanskelig da undergrunnen rundt røysen besto av mye stor stein. Røysen var ellers jordblandet med humusholdig leire. Etter å ha avdekket røysen fortsatte vi med å rense frem steinene i toppen. Det ble allerede nå gjort flere metallfunn, men disse lå i et lag som er sterkt omrotet og forstyrret, muligens av forsøk på dyrking av jordteigen på 60-tallet. Det ble funnet både moderne glass og biter av porselen sammenblandet i dette laget.

Røysen ble fotodokumentert med oversiktsbilder, samt at det ble tegnet en plantegning av den. Vi grov oss deretter videre ned til undergrunnen (steril jord). Det var tidvis tungt da det regnet en del og jorden ble meget plastisk og vanskelig å grave. Vi måtte også sikre eventuelle funn ved å grave røysen med graveskje. Vi gjorde et par forsøk på å sålde jorden med «svenskesåld», håndholdte såld med maskevidde på 4 mm, men dette gikk ikke da jorden var så fet/humøs at den satte seg fast i såldet. Vi brukte derimot metall søker over gravhaugen kontinuerlig, for å sjekke etter metallfunn.

Etter at vi hadde gravd frem alle steinene, fjernet vi disse. De fleste lå på steril grunn, og det ble klart at størstedelen av røysen kun inneholdt ett lag stein. Det var også kun ett jordlag igjennom hele røysen, dette kommer tydelig frem i profilet (se 12.5). Det kunne også se ut til at røysen lå på mange jordfaste stein. Nå avdekket vi ikke et større område rundt røysen, men det kan tenkes at røysbyggerne benyttet seg av en mindre forhøyning i terrenget som var skapt av flere større stein i undergrunnen, da de valgte sted å anlegge gravrøysen.

KILDEKRITISKE PROBLEMER

På grunn av den korte tilmålte tiden avsatt til prosjektet, ble det nedprioritert å fjerne en stor rot etter ett tre som tidligere hadde stått i røysens ytterkant. På grunn av dette kan det være enkelte funn ikke har blitt oppdaget, men det anses ikke som noe stort problem da området rundt roten var mindre funnrikt enn i andre deler av gravrøysen.

På grunn av vanskeligheter med tilgang til vann, samt tidspress, ble det besluttet og ikke vannsålde jordmassene fra røysen. Dette betyr at vi kan ha oversett/mistet enkelte funn. Været var også et problem enkelte dager da det regnet noe. Røysmassene og undergrunnen ble meget tunge og seige i regnet, samt at det ble sleipt å gå på underlaget.

6 UTGRAVNINGSRISULTATER

STRUKTURER OG KONTEKSTER

6.1 GRAVRØYS

Gravrøysen ble som nevnt funnet under sjakting av fylkeskommunen i Hedmark. Under registreringen var det en arkeolog med metall søker som kom over ett enegget sverd kun få cm under jordoverflaten (se under). Videre søk gav også utslag for edelmetaller, men det ble besluttet å ikke grave frem dette da.

Gravrøysen måler 6,4 x 6,2 m. Den har brukt flere store jordfaste stein som del av konstruksjonen. Det ble gjort funn av en stein som er flat på begge sider og som sto loddrett, tolket som en mulig «hodestein» og som del av et indre gravminne, men ingen ytterligere tegn på dette ble funnet.

FUNNMATERIALE

Under registrering i 2010 ble det funnet et enegget sverd (C60719/1) (se 12.3). Sverdet måler 65 cm og er 5,5 cm bredt på det bredeste. Sverdet er sterkt korrodert. Typeeksemplet, R.498, enegget sverd av jern, dateres fra 700 til tidlig 800 e. Kr., dvs. merovingertid (Figur 3). Dette typeeksemplet er funnet på gården Guåker (94/95) i Stange, og innlevert museet i 1869 som gave (C5017).

Figur 3: Typeeksempel R.498 (C5017). Rygh 1885

Under utgravningen i 2012 fremkom det totalt 78 funn fra gravhaugens øvre lag og enkelte løsfunn fra området rundt. Det ble gjort funn av en kniv, en syl/dor, hengsel og en mulig isbrodd, samt flere spiker og jernfragment med ukjent funksjon. Funnene ble gjort i toppen av gravrøysen, og den synes omrotet og forstyrret, som nevnt muligens grunnet forsøk på dyrking av jordteigen på 60-tallet. Siden alle funn ble gjort i røysens topp og

det har vært dyrket over, og med tanke på at det er registrert flere rydningsrøyser i området samt at utseende på flere spikere tilsier at de er moderne, er det uklart om alle funnene er gravgods. Alle spiker med unntak av to er derfor kassert, samt de fleste funn med ukjent funksjon (se 12.2). De fleste gjenstander er røntgenfotografert og ligger i Gjenstandsbasen under C58437/1-17.

Av jerngjenstandene med ukjent funksjon var det gjort flere funn av tynne «trekanter» som kan være beslag. Flere av dem (F109, 111, 125, 126, 142) hadde mulig spor av festeanordning på ene siden. Det må påpekes at det kan være vanskelig å vurdere da gjenstandene var korrodert og det kan være korroderingshull, men det at fem av dem så ut til å ha slike spor, gjør det sannsynlig at det er spor av en form for beslag, kan tenkes til en kjele o.l. F141 hadde mulig spor av «hull» på midten, og F126 hadde spor av «feste» på toppen, F109, F125 og F111 hadde spor av feste på det som så ut som innsiden, venstre side. Det ble tatt var på et representativt utvalg av disse gjenstandene.

I databasen er det da innlemmet 15 gjenstander (C58437/1-15), et lite fragment brent bein (C58437/16) og en kullprøve C58437/17 (se 12.2).

Under registreringen i 2010 ble det også funnet en kniv med spor av kobberlegering (C58720/1) og en hestesko som antas å være moderne og er kassert. Det ble tatt ut to kullprøver av to strukturer, en kokegrop/stolpehull (C58720/8) og et stolpehull (C58720/7), men som ikke er datert. I 2011 ble det gjennomført en tilleggsregistrering av id 139902-30, og det fremkom tre fragmenter slagg (C58720/6) og en del brente bein (B1, B2 og B3), katalogisert under C58720/2-4. Noen av de brente beina kom fra vestre side av røysen (B1). Disse er etter alt å dømme fra ett menneske, og det er sendt inn en C¹⁴ prøve for datering på ett av dem (se 7.2).

7 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER OG ANALYSER

Det ble ikke sendt inn naturvitenskapelige prøver fra gravhaug 13884-2. Funn av brente bein fra registreringen fra gravrøys id 1139902-30 sendt til analyse og datert (se 7.2).

7.1 VEDARTSANALYSE

Ingen prøver ble sendt til vedartsanalyse.

7.2 DATERING

Ingen kullprøver ble sendt for datering fra gravrøys 13884-2, da det ble antatt at den kan dateres på gjenstandsmaterialet. Sverdfunnet daterer graven til merovingertid (jf. 6.2). Det er gjort funn av kull under en stein (K1). Prøven er katalogisert under C58437/17 og magasinert.

Fra gravrøys 1139902-30 ble det funnet brente bein under registreringen som ble sendt til C14 datering ved Ångström Laboratory i Uppsala 15/3-15. Resultatet viste eldre romertid, ukal. 1877 ±39 (Ua-47123), kal. 70-170 e. Kr (1. sigma) og 50-240 e. Kr. (2. sigma) (se 12.5). Beina er katalogisert under C58720/4.

7.3 MAKROFOSSILANALYSE

Det ble tatt ut makrofossilprøver i gravrøys id 13884-2 under utgravningen, men de ble ikke prioritert å sende inn da laget virket omrotet og prøven har usikker kontekst. Prøvene er derfor kassert.

8 SAMMENFATNING

Det ble foretatt en utgravning av en gravrøys 350 m fra Stange kirke. Røysen var skadet som følge av registreringsundersøkelsen og tidligere jordbruksaktiviteter i området. Da det fremkom et sverd fra merovingertid i røysen (C60719) ble det besluttet at Kulturhistorisk museum skulle foreta en sikringsgravning av den. Undersøkelsen ble gjennomført i løpet av to uker sensommeren 2012. Det ble gjort flere funn, som en kniv, dor, spenne, beslag, spikre av jern og fragmenter av jern med ukjent funksjon, men grunnet usikker kontekst ble bare 15 gjenstander bevart og innlemmet i samlingen under (C58437/1-17), mens resten ble kassert (se 12.2). Funnet av sverdet daterer haugen til merovingertid, mellom 700 og tidlig 800-tallet (C60719/1).

Funnene fra registreringen utført av Hedmark fylkeskommune i 2011 i samme område, er katalogisert under C58720/1-8. Det ble gjort funn av brente bein i gravrøys 139902-30, som ble datert på brente bein til eldre romertid, 50-240 e. Kr.

9 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

Gravrøys 139884-2 og 139902-30 inngår i et større gravfelt med minimum 18 gravrøyser. Fylkeskommunen identifiserte også ytterligere 18 røyser tolket som rydningsrøyser her, men en kan ikke se bort fra at noen av disse også kan være graver da det kan være vanskelig å skille. Dette store gravfeltet underbygger området rundt Stange kirke som et betydelig funnrikt område med mange gravfelt, gravhauger og gravfunn. Med dette feltet er det nå kjent fire gravfelt innenfor 800 meter fra kirken. Til sammen er det nå nærmere 40 kjente gravfelt fra bronse- og jernalder rundt kirken innenfor en radius på 2 kilometer fordelt på 33 gårder (Brodshaug og Skare 2011). Dette er et ualminnelig høyt antall konsentrert innenfor et relativt lite område.

Utvider en det geografiske område og ser på gårder innenfor 2 km fra Stange kirke, er det særlig 19 gårder som skiller seg ut med betydelige funn fra middelalder og jernalder, som indikerer at det har vært et maktsentra i området. Stange prestegård med det store gravfeltet, og med funnet av et merovingertidssverd lik R498 (C60719), bygger opp under dette.

Gravrøys 139902-30 på Stange prestegård ble datert til eldre romertid, mens sverdet indikerer at gravrøys 139884-2 kan være fra 700- / tidlig 800-tallet eller før. Gravfeltet har således vært i bruk over en lang tidsperiode, gjennom eldre jernalder og opp til merovingertid.

10 SAMMENDRAG

I 2010 ble det søkt om å nydyrke en tidligere granskogbeplantet teig på Stange prestegård, gbnr. 83/109, beliggende 200 meter sørvest for Stange kirke i Stange kommune, Hedmark. I området er det kjent mange gravfelt og rike funn, og nærheten til middelalderkirken tilsa at planområdet hadde stort potensial for fornminner både med og uten synlig markering. Hedmark fylkeskommune registrerte i 2011 18 gravrøys, 18 rydningsrøys, 14 kokegroper, 23 stolpehull, og diverse andre strukturer i området (Brodshaug og Skare 2011). Det ble innenfor samme område gjort funn med metallsøker av et enegget sverd fra merovingertid (C60719/1), som antas tilhøre grav id 13884_2. Som følge av funnet samt at denne gravrøysen er sterkt skadet ble besluttet at en sikringsgravning var nødvendig. Kulturhistorisk museum undersøkte denne gravrøysen mellom 1/7 og 10/8 -2012.

Det ble gjort funn av flere gjenstander av jern, som en kniv, dor, spenne, beslag, spikre av jern og fragmenter av jern med ukjent funksjon, men grunnet usikker kontekst ble bare 15 gjenstander bevart og innlemmet i samlingen (C58437/1-17), mens resten ble kassert (jf. 12.2). Funnet av sverdet daterer haugen til merovingertid, mellom 700 og tidlig 800-tallet (C60719/1).

Under registreringen i 2011 undersøkte Hedmark fylkeskommune røys 139902-30, for å vurdere om det var en gravrøys eller rydningsrøys. Dette hadde vurdering for hvorvidt de andre røysene i området også var graver (Brodshaug og Skare 2011). Røysen viste seg å være et gravminne basert på funn av brente menneskebein og konstruksjonsmåten med tilhørende kantkjede. Det ble også gjort funn av slaggbiter i ytterkant av røysen. Beina har blitt datert til eldre romertid, ukal. 1877±39. Disse funnene er katalogisert under C58720/1-8.

Det ser da ut til at begge gravrøysene inngår i et større felt (Brodshaug og Skare 2011), og understreker ytterligere området rundt Stange prestegård og kirke som et område særlig rikt på fornminner.

11 LITTERATUR

- Brodshaug, E. og Skare, K. 2011. Rapport frå arkeologisk registrering i forbindelse med søknad om nydyrking på gnr/bnr 83/109 Stange Prestegård. Upublisert rapport. Hedmark fylkeskommune.
- Rygh, O. 1885. *Norske Oldsager. Ordnete og forklarede*. Forlagt af Alb. Cammermeyer, Christiania

12 VEDLEGG

12.1 STRUKTURLISTE

S-nr	Type	Form	Mål	Beskrivelse
139884-2	Gravrøys	rund	6,4 x 6,2 m	Omrotet i øvre del. Ett lag stein. Flere store jordfaste stein er brukt som del av røysens konstruksjon. Det ble gjort funn av en stein som er flat på begge sider og som sto loddrett, tolket som en mulig «hodestein» og som del av et indre gravminne, men ingen ytterligere tegn på dette ble funnet. Alle funn ble gjort i røysens øvre del, usikker kontekst på funnene, samt at flere ser moderne ut (jf. 7).
139902-30	Gravrøys			Gravrøys. Skadet i sør. Kantkjede. Ingenting i haugfyllet som tydet på at det var en grav, men funn av brente bein og kantkjede indikerer at det var en gravrøys. Undersøkt av Hedmark fylkeskommune (se Brodshaug og Skare 2011). Datert i 2015, til 50 – 240 e. Kr. (jf. kp. 7.2)

12.2 FUNNLISTE

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
A2010/311	jern	sverd		funnet v registrering					Enegget sverd. Størrelse tyder på 7-800-tallet eller tidligere.	
1	Jern Kobberlegering	kniv	Usikker kontekst	i røys 139884-6		10,2	1,7			
108	jern	Ukjent			22,1	10	3,6	0,3	«stor» trekant (femkantet, men hovedformen er trekantet. Usikkert om det er støpejern, da det er tynt til å være det	x
109	jern	Ukjent			22,9	9,9	3,4	0,3	Tilsv. 108, men noe bøyd	x
110	jern	Ukjent			36,7	8,8	2,5	0,7	Jernfragment med rett kant, motsatt side er buet i en side. Gjenstanden er noe bøyd. I ene enden ligger metallet i to lag	x
111	jern	Ukjent			7,6	3,9	1,9	0,4	Lite trekant (hovedform), men alle spisser er avbrutte	x
112	jern	Ukjent			9,3	1,8	1	1,5	Spikerhode, avlangt, ovalt (nyere)	x
113	jern	Ukjent			10	5,5	2,1	0,3	Trekantet (liten), 1 kant buet, 2 brukket	x
114	jern	Ukjent			13,2	2,9	2,5	0,4	Firkantet til rektangulær del, bøyd i 90° i ene enden der det sitter to «tapper» med et buet mellomrom	
115	jern	spenne/ krok			5,2	2,5	2,6	0,5	Til konservering. Spenne, mulig til smalt belte. Gjenstanden er formet som en hesteko, og ene siden er svakt utsvinget, den andre mulig brukket.	

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
116	jern	spiker			16,3	9,1	1,9	0,8	Spiker, som F159, men ene delen av spikeren er bøyd inn mot stilken.	x
117	jern	spikerhode			6,7	0,9	2,2	0,7	Spikerhode som 159, men kun 5 mm stilken igjen	x
118	jern	Ukjent			16,5	7,3	2,9	0,4	Som 110, men brukket .gjenstanden ser ut til å være smidd sammen av to deler mulig støpejern.	x
119	glass	glass			6	2,3	2,6	0,4	Triangulær glasbit, grønn (mellom), små bobler i glasset. Buet. Moderne?	X
120	jern	Ukjent			2,9	1,5	1,5	0,3	Liten «firkantet» gjenstand med ett avbrutt hjørne.	x
121	jern	spiker			21,6	7	2,3	1,2	Som 159, men med større hode, svak bøy på tuppen.	x
122	jern	spiker			15,7				2 spiker: 1 kvadrat.tverrsnitt på stilk, kantet, ujevnt hode. 2: antakelig kun stilk der den nederste cm er bøyd rundt og opp igjen. Firkantet tverrsnitt.	x
123	jern	spiker			10,1	3	0,7	0,9	Spiker. Irregulær størrelse. Stilken går over i hodet på en side. Hodet avrundt. Stilken flat, nærmest triangulær.	x
124	jern	Ukjent			36,3	8,3	3,5	0,3	Til dels som 110, en flat kan med to buede ender mot en ny flat ende. Noe buet i lengderetning.	x
125	jern	Ukjent			25,5	8,2	3,6	0,3	Stor trekant tilnærmet 108. Avbrutt to steder. Buet/krum	
126	jern	Ukjent			9,4	4,5	2,9	0,4	Liten trekant, brutt i to ender som 111 men med 1 spiss bevart.	
127	jern	Ukjent			10,3	4,9	2,7	0,4	Fragment tilnærmet rektangulær, men irregulær i form.	x

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
128	jern	Ukjent			1,4	7,6	1,9	0,3	Lagt rektangel/rombe. Svakt buet og en spiss bøyd inn i ene enden i 90° vinkel	x
129	jern	Ukjent	i løsmasser, men er tegnet inn		5,1	3,2	2,1	0,4	Lite triangel. Tilnærmet likesidet. En avbrutt spiss, samt et hakk i den ene lengdesiden.	x
130	jern	Ukjent			23,3	8	2,6	0,9	Rektangulær, stor metallbit. Mulig kant av noe. Langsiden har en Brett som står ut fra selve platen. Bretten er dobbel. Muligens brukket av der den kommer tilbake og treffer platen. Platen har en rett vinkel nede og en buet kant (avbrutt). Den har også en skade i midten og er bøyd ut til to sider. Biten er sandblåst på konservering. Kan være bit av kjele/gryte.	
131	jern	spiker			45,9	8,3	3,9	3,3/0,9	Meget stor håndsmidd spiker. Stilken har firkantet tverrsnitt og hodet er rundt/ovalt. Hodet er konvekst.	
132	jern	Ukjent			8,9	3	3,1	0,3	Irregulær kvadrantisk form. Brukket av. Buet i en ende der det også går et «hakk inn». Del av beslag eller spenne?	
133	jern	Ukjent			7,1	3,5	2,5	0,4	Liten trekant som 152, men uten markerte buer samt 90° vinkel. Svakt bøyd	x
134	jern	spiker			6,9	2,9	1,7	0,8	Spiker som 159, men brukket i stilken og lite hode.	x
135	jern	Ukjent			2,7	1,9	1	0,2	Lite fragment av metall. Nærmest triangulær i formen. Brukket av større bit	x

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
136	jern	spiker			9,7	5,8	1,9	0,8	Spiker som 159, men stangen er svakt bøyd	x
137	jern	Ukjent			2,5	1,6	0,7	0,3	Liten metallbit. Mulig stang i spenne eller lignende. Bøyd i ene enden, i andre enden svakt buet ut	x
138	jern	Ukjent			4,3	2,7	1,5	0,6	Triangulær bit. Som 129, men noe annet utforming. Klart brukket av noe større.	x
139	jern	Ukjent	2 stk		8,2				To fragment av metall funnet sammen. 1. større, irregulær form 2. liten, irregulær fragm. Oval, bøyd/buet. Del av større ukjent gjenstand.	x
140	jern	Ukjent			9,3	3,9	2	0,6	Triangulær bit i hovedform. Bøyd ¼ inn og tilbake 180°	x
141	jern	spiker			11,1	6,3	1,1	0,8	Som 171. firkantet tverrsnitt, firkantet hode, ca dobbelt størrelse av stilk.	x
142	jern	Ukjent			7,5	4,4	2	0,4	Liten firkant. Som 168. svakt bøyd på langs	
143	jern	spiker			14,9	10,4	1,7	1,4	Som 171, men meget lang stilk. Firkantet til ovalt hode.	x
144	jern	Ukjent			4,3	2,8	1,7	0,3	Som 138, men mer markerte vinkler	x
145	jern	spiker			6,5	3	1,5	0,6	Som 166/159. rektangulær stilk, ovalt hode med samme tykkelse som tykkeste del av stilk. Bøyd	x
146	jern	Ukjent			3,5	2,4	1,6	0,3	Rektangulær (tilnærmet), flat bit	x
147	jern	spiker ?			3,5	3,5	0,5	0,5	Spiker uten hode, firkantet tverrsnitt	x
148	jern	Ukjent			5,3	2,2	1,4	0,5	Bit av metall. Oval med avbrutt ende. Irregulær form og tykkelse.	x
149	jern	Ukjent			3,6	2,6	1	0,3	Triangulær bit, bøyd i 90° vinkel på tvers	x

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
									av lengste lengde.	
150	jern	Ukjent			7	3	2,7	0,5	Tilnærmet hjerteformet bit, ujevn tykkelse.	x
151	jern	Ukjent	2 fragm.		5,4	1,5/1	0,8/0,7	0,8/0,7	En «stor» og en liten bit. Den største har tilnærmet firkantet tverrsnitt. Den lille er uformelig i tykkelse og bredde.	x
152	jern	Ukjent			6,1	4,4	2	0,4	Flatt, tilnærmet triangulær form. 3 spisser på ene av kantene, med buer i mellom.	x
153	jern	spiker			4,8	3,2	1,1		Flat spiker med flatt buet hode	x
154	jern	Ukjent			8,1	3,3	2,5	0,4	Flatt stykke av jern. Rombisk (?) form. Ett rettvisklet hjørne.	x
155	jern	Ukjent							10 fragmenter. 1) stort triangel, likesidet. 4x4x4. T: 0,4 2) lite, tilnærmet likesidet triangel. 2,9x2,5 T: 0,4 3) Spiker som 171. bøyd stilk 90°. 3,4x2,3x0,6 4) Lite triangel med avbrutte ender. 2,9x1,4x0,3 5) lang, smal irregulær bit, noe bøyd. 5,3x1,2x0,2 5-10) 5 biter meget små, irregulære jernfragment. St.l. 2,9 St.b. 2,2. alle 3-4 mm tykke	x
156	brent bein				0,1	0,9	0,7	0,4		
157	jern	Ukjent		flere fragm fra samme gjenstand	25,5				Flere fragment, ca. 7 stk, av en større gjenstand. Irregulær i form. Vanskelig å si hva det kan ha vært. St.l. 5,8 St.b. 4,2 x	x

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
									0,3 Vekt med jord: 25,5	
158	jern	Ukjent			2,9	1,2	0,9	0,4	Fragment av metall, ovalt til firkantet	x
159	jern	spiker			7,4	5,2	1,9	0,7	Spiker med rektangulært tverrsnitt. Flat i tuppen. Hodet er festen som en «ishakke». Hodet er meget smal-ovalt 1,9x0,7	
160	jern	Ukjent			18,2	2	2	1,4	Ukjent. Kan være en «snurr» av noe slag. Meget kompakt klump med buede kanter. Ser ut til å være knekt av noe i smaleste del.	x
161	jern	spiker			9,8	5,2	2,1	0,9	Spiker tilnærmet lik 159 med noe større hode samt noe tykkere spiker.	x
162	jern	mulig isbrodd			8,9	3,2	2	0,4	Mulig isbrodd. Flat ville den hatt en rombisk form. Bøyd i 90° vinkel i begge ender. Den ene siden er bøyd 0,8 cm, den andre etter 2,2 cm. Lenge på firkanten er 3,2 cm	
163	jern	beslag/hengsel			4,9	1,3	2,2	0,7	Mulig hengsel/del av beltespenne. To «snurrer» med mellomrom sitter fast i triangulært avbrutt dobbelt stykke.	
164	jern	kniv			50	11,8	2,9	1,1	Kniv. Bladet er bladformet, untatt spissen som muligens er brukket av. Håndtaket er bøyd i to rette vinkler og danner tre sider i en firkant. Skaftet og bladet kan være smidd sammen av to deler.	
165	jern	spiker			7,4	4,8	1	0,6	Bøyd i ene side. Spiker, kan ligne 159, men med ødelagt hode.	x
166	jern	spiker			7,6	3,2	1	1,2	Spiker, rektangulært tverrsnitt, bøyd	x

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
									tupp 90°. Hodet er tilnærmet firkantet, festet «skrått» på spiker.	
167	jern	spikerhode			4,1	0,9	0,8	0,7	Flatt, tilnærmet firkantet spikerhode uten stilk., ca 3 mm igjen av spiker	x
168	jern	Ukjent			4,1	3,6	1,5	0,3	Trekantet form med «avbrutte « ender.	x
169	jern	spiker			14	7,3	1,6	1,4	Som 171. firkantet tverrsnitt rundt konvekst hode. Avsmalner til rektangulær form (stilken).	x
170	jern	spiker			13,3	8,2	1,4	1,4	Som 169. Firkantet hode, bøyd 2/3 ned på stilk i 45° vinkel.	x
171	jern	spiker			10,9	4	1,5	1,2	Tykk, firkantet tverrsnitt, firkantet til rundt hode. Flatt.	x
172	jern	spiker			14	6,1	1,2	1	Tykk firkantet mot rektangulær tverrsnitt. Lite rundt mot firkantet hovud. Flatt	x
173	jern	spiker			13,4	5,9	1,2	0,9	Tiln. Som 171. Firkantet lite hode (nesten ikke større en spiker). Flatt. Bøyd på midten i 45°	x
174	jern	spiker			5	5,3	0,6	0,4	Spiker uten hode. Tynt rektangulært tverrsnitt. Bøyd i tuppen ca 45°	x
175	jern?	Ukjent	5 fragm		5,7			0,2	5 tynne fragment. 1) rekt. 2x1,6 2) ujevn 2x1,5 3) ujevn 1,6x1,2 4) tiln. firkantet 1,6x1,1 5) ujevn 1,1x0,9	x
176	jern	Ukjent			11,5				To fragment. Ukjent. 1: større irregulær ujevn overlate korrosjon i ene enden som går ut i «hake»/»krok». Dette er del av hengsel som skal konserveres. 1: 3,5x1,8x1 2) lite fragment. Brukket av noe større. Irregulær kantet form	

Fnr	Materiale 1	Gjenstand	Kommentar	Funnet ved/i	Vekt i g.	Lengste lengde	Største bredde	Største tykkelse	Beskrivelse	Kassert
									2,3x1,6z0,4	
177	jern	Spiker?		løsfunn	3	1,2	0,9	0,5	Fragment av jern, ujevn form. Liten «tapp». Buede former.	x
178	jern	spiker			12,4	8,4	1,6	0,9	Som 159, men med midtstilt rektangulært hode.	
179	jern	Ukjent			24,9	10	3,5	0,4	En av de større fragment, trekantform. Konserveres. Fire kanter, men som et triangel med avbrutt ende. Ujevnheter i kantene. Den lengste rette kanten virker bredest.	
180	jern	Ukjent			4,1	1,8	1,9	0,4	Firkantet fragment med «utstikkende» hjørner	x
181	jern	syl			58,1	14,5	1,2	1,2	Firkantet tverrsnitt, smalner mot ende enden fra 1,2 til 0,4 cm. Total lengde er 14,5. Buert på den bredeste «toppen».	
182	jern	Ukjent			3,3	2,2	1,5	0,3	Lite fragment. Irregulær form/mot rektangel.	x
183	jern	Ukjent			2,7	3,5	0,4	0,3	Mulig bit av spiker uten hode, vridd 90°. Flatt tverrsnitt.	x
184	jern	Ukjent			2,4	1		0,6	Mulig spikerhode eller korrosjon. Synes nesten ikke på røntgen, rund i base og rundet «topp».	x
185	jern	Ukjent			4,1	2,1	1,2	0,5	Rektangulær bit av jern	x
186	jern	spiker			9,6	3,6	2	0,6	bøyd	x

12.3 TILVEKSTTEKST, C60719/1, C58437/1-17, C58720/1-8

C60719/1

Gravfunn fra **merovingertid** fra STANGE PRÆSTEGAARD, av STANGE PRESTEGÅRD (83/109), STANGE K., HEDMARK.

1) **sverd** enegget av jern.

Enegget sverd. Størrelsen tyder på 700-800-tallet eller tidligere. Sverdet fremstår som én del. Ikke brukket, men eggen er skadet over det hele -7 første cm og tippet fremstår også intakt. Del 5/6 av 6 er sterkest skadet, der mangler det et større stykke slik at bladets bredde kun er 2,1 cm på det smaleste. Ryggen på bladet fremstår intakt med klar firkantet form øverst ved håndtaket. Grepet går o ver i bladet med to 90° vinkler. Grepet består av to lengder som går over i en bue. Muligens noe skadet og forkortet.

Mål: Tot lengde 65. Bredde 5.4. Greplengde: 9,8, Grepbredde: 3,7 Stl: 65,0 cm. Stb: 5,4 cm.

Datering: Merovingertid

Gravrøys. Funnet ved metalledetektor under registrering av Hedmark fylkeskommune i 2010.

Funnomstendighet: Arkeologisk registrering/forundersøkelse Gnr/bnr 83/109, Stange k., Hedmark. Sverdfunn. Registrering. Funnet ved metallsøker under registrering i 2010.

Røysen er senere gravd ut av Kulturhistorisk museum i 2012. Se C58437/1-17 samt flere funn fra registreringen under C58720.

Orienteringsoppgave: 350 m sørvest for Stange kirke.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6732044.84, Ø: 616339.27.

LokalitetsID: 139884.

Innberetning/litteratur: Brodshaug, E. og Skare, K., 23.09.2011, Rapport fra arkeologisk registrering i forbindelse med søknad om nydyrking på gnr./bnr 83/109 Stange Prestegård. upublisert rapport. Top.ark./Russ, H. og Ødegaard, M., 27.03.2017, Gravrøys. Stange prestegård, 83/109, Stange, Hedmark. Rapport fra arkeologisk utgravning. KHM arkiv

Funnår: 2010.

Litteratur: Rygh, O.1885: Norske Oldsager. Cammermeyer.

Katalogisert av: Marie Ødegaard.

C58437/1-17

Gravfunn fra **jernalder** fra STANGE PRÆSTEGAARD, av STANGE PRESTEGÅRD (83/109), STANGE K., HEDMARK.

1) **kniv** av jern. *Fnr:* 164.

2) **dor** av jern. *Fnr:* 181.

3) **spenne** . *Gjenstandsdel:* bøyle. *Fnr:* 115.

4) **beslag** . *Fnr:* 163.

5) **brodd** isbrodd av jern.

Mulig isbrodd. Flat ville den hatt en rombisk form. Bøyd i 90° vinkel i begge ender. Den

ene siden er bøyd 0,8 cm, den andre etter 2,2 cm. Lengde på firkanten er 3,2 cm

Mål: Stl: 3,2 cm. Stb: 2,0 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 8,9 gram.

F162. Gravrøys. Øvre del.

6) **ukjent** trekant av jern.

Jern gjenstand med ukjent funksjon. Fire kanter, men som et triangel med avbrutt ende.

Ujevnheter i kantene. Den lengste rette kanten virker bredest. Flere slike i forskjellig størrelser ble funnet. Mulig beslag, flere hadde mulig spor av festeanordning på baksiden.

Fnr: 179.

Mål: Stl: 10,0 cm. Stb: 3,5 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 24,9 gram.

Gravrøys. I toppen av røysen, derfor noe usikker kontekst. Mange rydningsrøyser i området rundt.

7) **hengsel** av jern. *Antall fragmenter: 2*

To fragment. Ukjent. 1: større irregulær ujevn overlate korrosjon i ene enden som går ut i

«hake»/»krok». Dette er del av hengsel som skal konserveres. 1: 3,5x1,8x1 2) lite

fragment. Brukket av noe større. Irregulær kantet form 2,3x1,6z0,4

Fnr: 176.

Gravrøys. Topp av røys.

8) **ukjent** av jern.

Firkantet til rektangulær del, bøyd i 90° i ene enden der det sitter to «tapper» med et buet mellomrom. Mulig del av hengsel eller spenne

Fnr: 114.

Mål: Stl: 2,9 cm. Stb: 2,5 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 13,2 gram.

Gravrøys. Toppen av røysen, noe usikker kontekst.

9) **ukjent** trekant av jern.

Stor trekant. Avbrutt to steder. Buet/krum. Flere tilsvarende gjenstander ble funnet, med ulik størrelse. kan ha vært beslag, da det er mulig rester etter festeanordning på baksiden.

Fnr: 125.

Mål: Stl: 8,2 cm. Stb: 3,6 cm. Stt: 0,3 cm. Vekt: 25,5 gram.

Gravrøys. Toppen av røysen. Noe usikker kontekst. Flere rydningsrøyser i området.

10) **ukjent** av jern.

Liten trekant (hovedform), brutt i to ender, men med en spiss bevart. Flere tilsvarende gjenstander ble funnet i røysen, i varierende størrelse. Kan være del av beslag, da noen av fragmentene så ut til å ha mulig festeanordning (hull) på ene siden.

Fnr: 126.

Mål: Stl: 4,5 cm. Stb: 2,9 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 9,4 gram.

Gravrøys. Toppen.

11) **spiker**

Meget stor håndsmidd spiker. Stilken har firkantet tverrsnitt og hodet er rundt/ovalt.

Hodet er konvekst.

Fnr: 131.

Mål: Største tykkelse stilk: 0,9, hodet: 3,3 Stl: 8,3 cm. Stb: 3,9 cm. Stt: 3,3 cm. Vekt: 45,9 gram.

Gravrøys. Toppen.

12) **beslag** av jern.

Irregulær kvadrantisk form. Brukket av. Buet i en ende der det også går et «hakk inn». Del av beslag eller spenne?

Fnr: 132.

Mål: Stl: 3,0 cm. Stb: 3,1 cm. Stt: 0,3 cm. Vekt: 8,9 gram.

Gravrøys. Toppen.

13) **ukjent** av jern.

Rektangulær, stor metallbit. Mulig kant av noe. Langsiden har en brett som står ut fra selve platen. Bretten er dobbel. Muligens brukket av der den kommer tilbake og treffer platen. Platen har en rett vinkel nede og en buet kant (avbrutt). Den har også en skade i midten og er bøyt ut til to sider. Biten er sandblåst på konservering. Kan være bit av kjele/gryte.

Fnr: 130.

Mål: Stl: 8,0 cm. *Stb:* 2,6 cm. *Stt:* 0,9 cm. *Vekt:* 23,3 gram.

Gravrøys. Toppen.

14) **ukjent** trekant av jern.

Liten firkant med avbrutte ender, svakt bøyd på langs. Flere tilsvarende gjenstander funnet, ukjent funksjon, men mulig beslag, mulig spor av festeanordning på flere. På denne ses mulig spor av "hull" på midten / festeanordning

Fnr: 142.

Mål: Stl: 4,4 cm. *Stb:* 2,0 cm. *Stt:* 0,4 cm. *Vekt:* 7,5 gram.

Gravrøys. Toppen.

15) **bein, brente** av bein.

Liten bit brent bein.

Fnr: 156.

Mål: Stl: 0,9 cm. *Stb:* 0,7 cm. *Stt:* 0,4 cm. *Vekt:* 0,1 gram.

Gravrøys. Topp.

16) **spiker** av jern.

Spiker med rektangulært tverrsnitt. Flat i tuppen. Hodet er festen som en «ishakke». Hodet er meget smal-ovalt 1,9x0,7. Mange lignende spiker ble funnet, men kassert grunnet noe usikker kontekst.

Mål: Stl: 5,2 cm. *Stb:* 1,9 cm. *Stt:* 0,7 cm. *Vekt:* 7,4 gram.

Gravrøys. Topp.

17) **prøve, kull** av kull.

Kullprøve. Funnet under en stein.

Fnr: KP1. *Vekt:* 0,9 gram.

Gravrøys.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning Tiltakshaver søkte om å nydyrke en tidligere granskogbeplantet teig 200 meter SV for Stange kirke. Den nære beliggenheten til middelalderkirken samt tidligere oldsaksfunn i området tilsa at planområdet hadde stort potensial for fornminner både med og uten synlig markering. Det registrert langs fylkesveg 199 i forbindelse med Statens Vegvesen sitt planarbeid for Fv.199 Sørumselva – Stange kirke (f.komm.saksnr. 10/5919). I den forbindelse ble det påvist en røys og én kokegrop NV for Fv.199 (askeladden id 142199 og 142200). Det ble gjort funn av en sverd fra merovingertid (A2010/311) i gravhaug id 13884_2. Det ble foretatt en sikringsgravning av denne gravrøysen av Kulturhistorisk Museum i 2012. Alle gjenstandsfunn ble gjort i Gravrøysens topp, det meste spiker og metallfragment med ukjent funksjon. Grunnet den noe usikre konteksten på funnene og at det er registrert flere rydningsrøys i området, førte til at de fleste av funnene ble kassert. Se funnliste i rapport for beskrivelser over alle funn.

Orienteringsoppgave: 200 m SV for Stange kirke, på Stange Prestegård gnr. 83/109, i Stange kommune, Hedmark

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6732026.35, Ø: 616347.6.

LokalitetsID: 139902.

Innberetning/litteratur: Russ, H. og Ødegaard, M., 27.03.2017, Gravrøys. Stange prestegård, 83/109. Stange, Hedmark. Rapport fra arkeologisk utgravning. KHM arkiv.

Funnet av: Helene Russ.

Funnår: 2012.

Katalogisert av: Marie Ødegaard.

C58720/1-8

Gravfunn fra jernalder fra STANGE PRÆSTEGAARD, av STANGE PRESTEGÅRD (83/109), STANGE K., HEDMARK.

1) kniv av jern/kobberlegering.

Liten kniv med brukket blad. Bærer preg av å ha blitt slipt en del. Tangen er rektangulær i tverrsnittet og smalner til en spiss. Mineralisert treverk fortsatt på tangen, samt fragmenter av lær som er fra skaftet. En meget tynn rektangulær bit med bøyde ender av kobberlegering fra knivholken. Kniven mangler fremre del av bladet. Skaftet har trolig vært av tre. Kniven bærer typiske jernalderske karaktertrekk (jf. Rygh 1885).

Mål: Tot.lengde: 10,2 Blad: 5,3 Tange: 5,1. Bredde blad: 1,7 Bredde tange: 0,8 Stl: 10,2 cm. Stb: 1,7 cm.

Datering: jernalder

Struktur: 139884-6 Funnet under registrering av Hedmark fylkeskommune. Metallsøk. Funnet i kant av røys 139884-6 (askeladden id 139884-19).

2) bein, brente av bein.

Gravrøys 139902-30 ble undersøkt av Hedmark fylkeskommune i 2010 for å avgjøre om det var rydningsrøys eller gravrøys i området SVS for Stange kirke. Vest i røysen ble det påvist noen små fragmenter av brente bein i et skadet område på røysen (B1), og mer mot midten av røysen ble ytterligere en fragmenter av bein funnet (B2, C58720) gjort. B1 ble datert av Kulturhistorisk museum i 2013. Resultatet gav 50-240 e. Kr. (2. sigma, Ua-47123). Se også C58437 og C60719.

Fnr: B1. Vekt: 7.2 gram.

Datering: 50 - 240 e. Kr. (2. sigma)

Struktur: 139902-30 Gravrøys 139902-30.

3) bein, brente av bein.

Brente bein fra gravrøys, funnet av Hedmark fylkeskommune i 2011. Bein fra gravrøysens vestre side er datert til romertid (se undernr. 2).

Fnr: B3a-c. Vekt: 3,1 gram.

Struktur: 139902-30 Gravrøys

4) bein, brente av bein. Antall fragmenter: 5

Små fragmenter av brent bein fra profil av gravrøys 139902-30 gjort under registrering av Hedmark fylkeskommune i 2011.

Fnr: B3. Vekt: 0,1 gram.

Strukturnr: 139902-30 Gravrøys

5) **prøve, kull** av kull.

Kullprøve fra profil av gravrøys 139902-30, gjort av Hedmark fylkeskommune i 2010.

Bein fra gravrøysen er datert til romertid (se unr. 2). Prøven er ikke datert. Det ser ut til at kullet er fra bunnen av profilet, jf. tegning i rapport.

Vekt: 4,1 gram.

Strukturnr: 139902-30 Gravrøys.

6) **slagg** av slagg. Antall fragmenter: 3

3 fragmenter slagg, funnet i et skadet område av en gravrøys under registrering av Hedmark fylkeskommune i 2011.

Mål: Stl: 8,1 cm. Stb: 7,0 cm. Stt: 5,7 cm. Vekt: 585,6 gram.

Strukturnr: 139902-30 Gravrøys.

7) **prøve, kull** av kull.

Kullprøve fra stolpehull foretatt under registrering av askeladden id: 139902-35. Ikke datert.

Vekt: 0,5 gram.

Strukturnr: 139902-35 Stolpehull

8) **prøve, kull** av kull.

Kullprøve fra kokegrop/stolpehull, gjort av Hedmark fylkeskommune i 2011. ikke datert.

Vekt: 18,4 gram.

Strukturnr: 139902-4 Kokegrop/stolpehull

Funnomstendighet: Arkeologisk registrering/forundersøkelse Diverse funn fra registrering av Hedmark fylkeskommune i 2010 av et område med flere gravminner, rydningsrøyser, stolpehull og kokegroper. Se også C58437 og C60719.

Orienteringsoppgave: 350 m VSV for Stange kirke, langs fylkesvei 199.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6732044.84, Ø: 616339.27.

LokalitetsID: 139884.

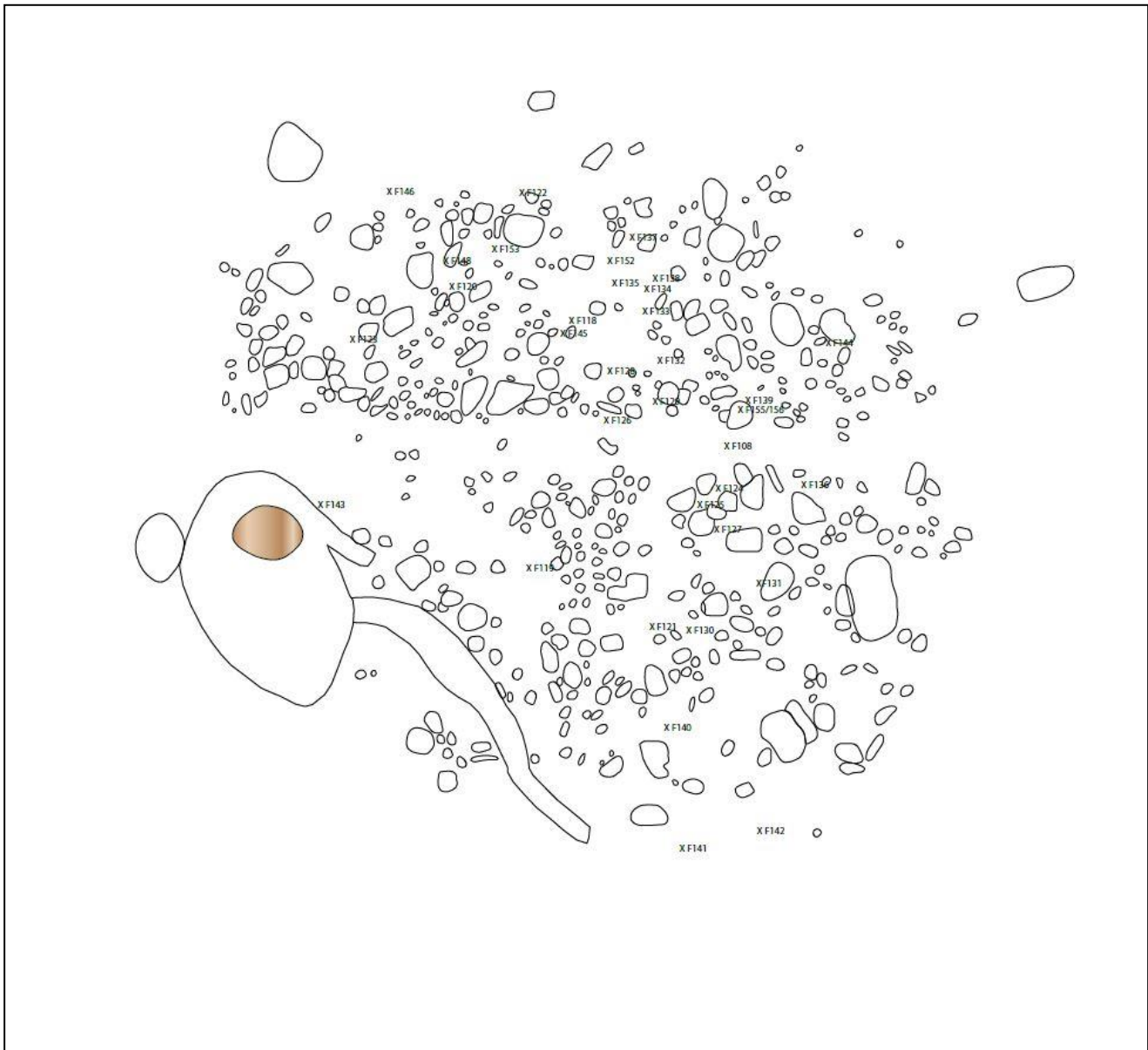
Innberetning/litteratur: Brodshaug, E. og Skare, K., 23.09.2011, Rapport fra arkeologisk registrering i forbindelse med søknad om nydyrking på gnr/bnr 83/109 Stange Prestegård. KHM arkiv/Russ, H. og Ødegaard, M., 27.03.2017, Gravrøys. Stange prestegård, 83/109. Stange, Hedmark.

Funnår: 2010.

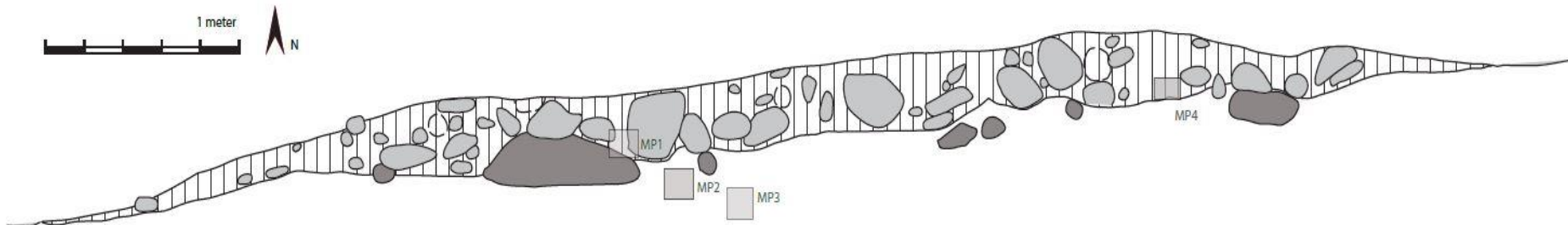
Litteratur: Rygh, O.1885: Norske Oldsager. Cammermeyer.

Katalogisert av: Marie Ødegaard.

12.4 TEGNINGER

Plantegning over gravrøys 139884-2 med innmålte funn markert. Målestokk 1:20.
Tegning: H. Russ.

Profiltegning over gravrøys 139884-2. Tegning: H. Russ

12.5 FOTOLISTE

Cf nummer	Motiv	Navn	Dato	Sett mot
Cf34606_001.JPG	Feltet. Brukt som beite for kyr.	Russ, Helene	30.7.2012	
Cf34606_011.JPG	Oversiktsbilde før rydding	Russ, Helene	31.7.2012	
Cf34606_014.JPG	Oversiktsbilde før rensing	Russ, Helene	31.7.2012	
Cf34606_016.JPG	Oversiktsbilde etter fjerning av busker og høyt gress	Russ, Helene	1.8.2012	ØNØ
Cf34606_020.JPG	Oversiktsbilde etter avdekking	Russ, Helene	2.8.2012	Ø
Cf34606_024.JPG	Oversiktsbilde etter avdekking	Russ, Helene	2.8.2012	VNV
Cf34606_025.JPG	Oversiktsbilde etter fremrensing av stein	Russ, Helene	3.8.2012	Ø
Cf34606_027.JPG	Oversiktsbilde etter fremrensing av stein	Russ, Helene	3.8.2012	V
Cf34606_032.JPG	Oversiktsbilde med Mjøsa i bakgrunnen	Russ, Helene	3.8.2012	V
Cf34606_033.JPG	Oversiktsbilde etter fremrensing av stein	Russ, Helene	3.8.2012	N
Cf34606_035.JPG	Arbeidsbilde. Christine Tøssebro med metallsøkeren	Russ, Helene	8.8.2012	
Cf34606_037.JPG	Mulig indre gravminne	Christine Tøssebro	8.8.2012	N
Cf34606_040.JPG	Mulig indre gravminne	Christine Tøssebro	8.8.2012	Ø
Cf34606_043.JPG	Sydvendt profil	Russ, Helene	9.8.2012	Ø
Cf34606_045.JPG	Sydvendt profil	Russ, Helene	9.8.2012	Ø
Cf34606_047.JPG	Sydvendt profil	Russ, Helene	9.8.2012	NØ
Cf34606_050.JPG	Sydvendt profil, A-B	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_051.JPG	Sydvendt profil, B-C	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_054.JPG	Sydvendt profil, C-D	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_056.JPG	Sydvendt profil, D-E	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_058.JPG	Sydvendt profil, E-F	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_060.JPG	Sydvendt profil, F-G	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_061.JPG	Sydvendt profil, G-H	Russ, Helene	9.8.2012	N
Cf34606_064.JPG	Nordvendt profil	Christine Tøssebro	9.8.2012	SØ
Cf34606_066.JPG	Nordvendt profil, A-B	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_069.JPG	Nordvendt profil, B-C	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_071.JPG	Nordvendt profil, C-D	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_073.JPG	Nordvendt profil, D-E	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_075.JPG	Nordvendt profil, E-F	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_077.JPG	Nordvendt profil, F-G	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_079.JPG	Stående stein, muligens del av indre gravminne	Christine Tøssebro	9.8.2012	N
Cf34606_081.JPG	Stående stein	Christine Tøssebro	9.8.2012	Ø
Cf34606_083.JPG	Stående stein	Christine Tøssebro	9.8.2012	S
Cf34606_085.JPG	Stående stein	Christine Tøssebro	9.8.2012	V
Cf34606_086.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	Ø
Cf34606_087.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	Ø
Cf34606_088.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	Ø
Cf34606_090.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	N
Cf34606_091.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	N
Cf34606_093.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	NV

Cf nummer	Motiv	Navn	Dato	Sett mot
Cf34606_094.JPG	Oversiktsbilde, kun profil igjen	Russ, Helene	10.8.2012	SV
Cf34606_095.JPG	Nordvendt profil	Russ, Helene	10.8.2012	SØ
Cf34606_098.JPG	Funn av syl in situ	Russ, Helene	10.8.2012	
Cf34606_099.JPG	Funn av syl in situ	Russ, Helene	10.8.2012	
Cf34606_100.JPG	Oversiktsbilde, alt ferdig gravd	Russ, Helene	10.8.2012	Ø
Cf34606_101.JPG	Oversiktsbilde, alt ferdig gravd	Russ, Helene	10.8.2012	Ø
Cf34606_102.JPG	Oversiktsbilde, alt ferdig gravd	Russ, Helene	10.8.2012	Ø
Cf34606_106.JPG	Oversiktsbilde, alt ferdig gravd	Russ, Helene	10.8.2012	NV
Cf34606_108.JPG	Stange kirke	Russ, Helene	10.8.2012	

12.6 ANALYSERESULTATER

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Teknisklaboratoriet

Göran Possner

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägeruddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 80 50

Fax:
018 - 55 57 88

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possner@Angstrom.uu.se

Uppsala 2013-11-05

Jostein Bergstøl
Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen
Postboks 6762, St. Olevs plass
NO-0130 Oslo
Norge

Resultat av ^{14}C datering av bränt ben från Stange prestegård 83/109, Stange, Hedmark, Norge. Id 139902-30.

Löslöslutning av brända ben:

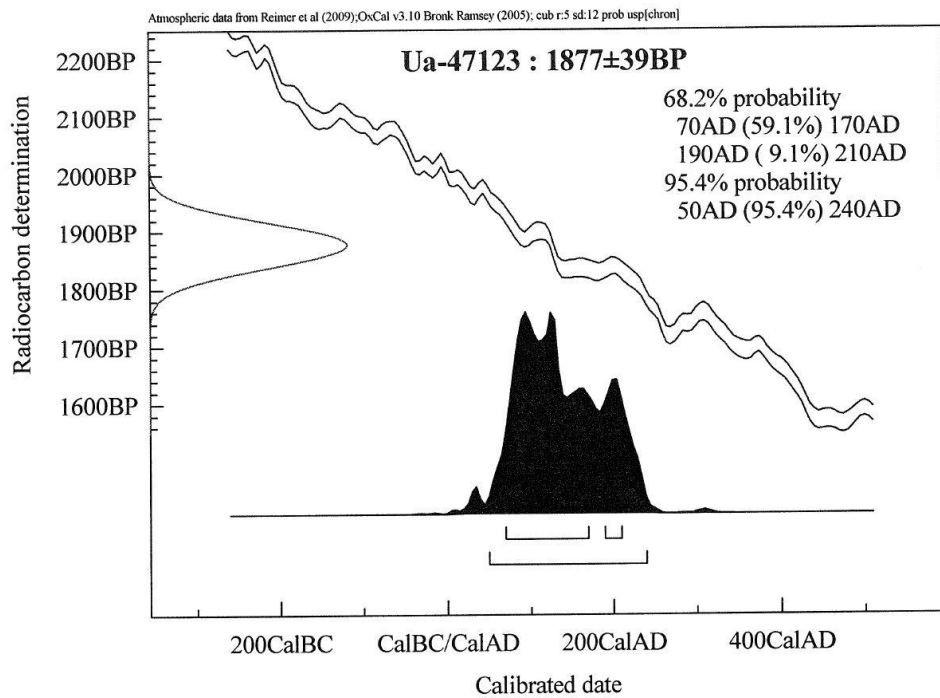
1. 1,5 % NaOCl tillsatt till det rengjorda och krossade benprovet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 48 timmar.
2. Provet tvättas till neutral i avjoniserat vatten.
3. 1M HAc tillsatt till provet och blandningen i rumstemperatur i 24 timmar.
4. Provet tvättas till neutral i avjoniserat vatten och inorkat.
5. Lakning med 6 M HCl och den erhållna CO_2 gasen grafiteras därefter Fe-katalytiskt före acceleratormätningen av ^{14}C -innehållet.

RESULTAT

Lahnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Os-47123	Gravrovs, 01	-19,2	1 877 ± 39

Med vänlig hälsning

Göran Possner/ Elisabet Pettersson

12.7 ARKIVERT ORIGINALDOKUMENTASJON

1. Originale tegninger
2. Feltdagbok